

Socialtjänstens barnrättsansvar för barn i migration

26 april 2017

Dialogseminarium

- Artikel 22 om flyktingbarns rättigheter inom socialtjänstens uppdrag
- FN:s Barnrättskommittés rekommendationer kring migrerande barns rätt till social trygghet, goda levnadsvillkor och utbildning, samt kring alternativ omvårdnad och bostadsförhållanden.
- Socialtjänstens uppdrag att upptäcka och skydda barn som upplevt förluster, trauman och våld, samt förebygga sexuella övergrepp, människohandel och rekrytering till väpnade strider.

FN:s Barnrättskommitté

Allmän kommentar # 6 2005:

- Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet

Report from Day of general discussion 2012:

- Rights of the child in the context of international migration

Rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn (artikel 22)

- Sverige ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa rättigheter för att ett barn som söker flyktingstatus eller anses som flykting i enlighet med internationell eller nationell rätt
- Oberoende av om barnet kommer ensamt eller är åtföljt av sina föräldrar eller någon annan person
- Barnet ska få lämpligt skydd och humanitärt bistånd
- Barnet har rätt till alla rättigheter i alla rättighetsdokument som Sverige har skrivit på

Rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn (artikel 22)

- Sverige ska samarbeta med FN och andra relevanta aktörer för att skydda och bistå ett sådant barn
- Flyktingbarnet ska få hjälp med att spåra föräldrarna eller andra familjemedlemmar i syfte att få den information som är nödvändig för att barnet ska kunna återförenas med sin familj.
- I de fall föräldrar eller andra familjemedlemmar inte kan påträffas, ska barnet ges samma skydd som varje annat barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl, i enlighet med barnkonventionen.

Barn utan tillstånd att vistas i Sverige

- Artikel 22 om rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn omfattar inte barn som utan tillstånd vistas i landet.
- Det finns många barn som befinner sig i Sverige utan tillstånd:
  - barn som fått avslag på sin asylansökan
  - barn som håller sig undan verkställande av beslut om avvisning eller utvisning
  - barn som stannar kvar i landet efter att deras visum eller uppehållstillstånd har gått ut
  - barn som aldrig sökt asyl eller uppehållstillstånd
  - barn som föds i landet av föräldrar utan tillstånd att vistas här
  - barn som hamnat här på illegalt sätt genom t.ex. människohandel.

Barn utan tillstånd att vistas i Sverige

- Barn som vistas i Sverige utan tillstånd faller under vistelsebegreppet och därmed under socialtjänstens ansvar som omfattar alla människor som vistas i det aktuella upptagningsområdet.
- Socialtjänsten ska utgå från principen om barnets bästa (artikel 3), och rätten till likvärdiga villkor som andra barn utan diskriminering (artikel 2) vid en individuell prövning av vilket skydd eller stöd det enskilda barnet behöver.

Hela barnets
utveckling

Barnets bästa

Delaktighet

Barnrättsbaserad
verksamhet

Information

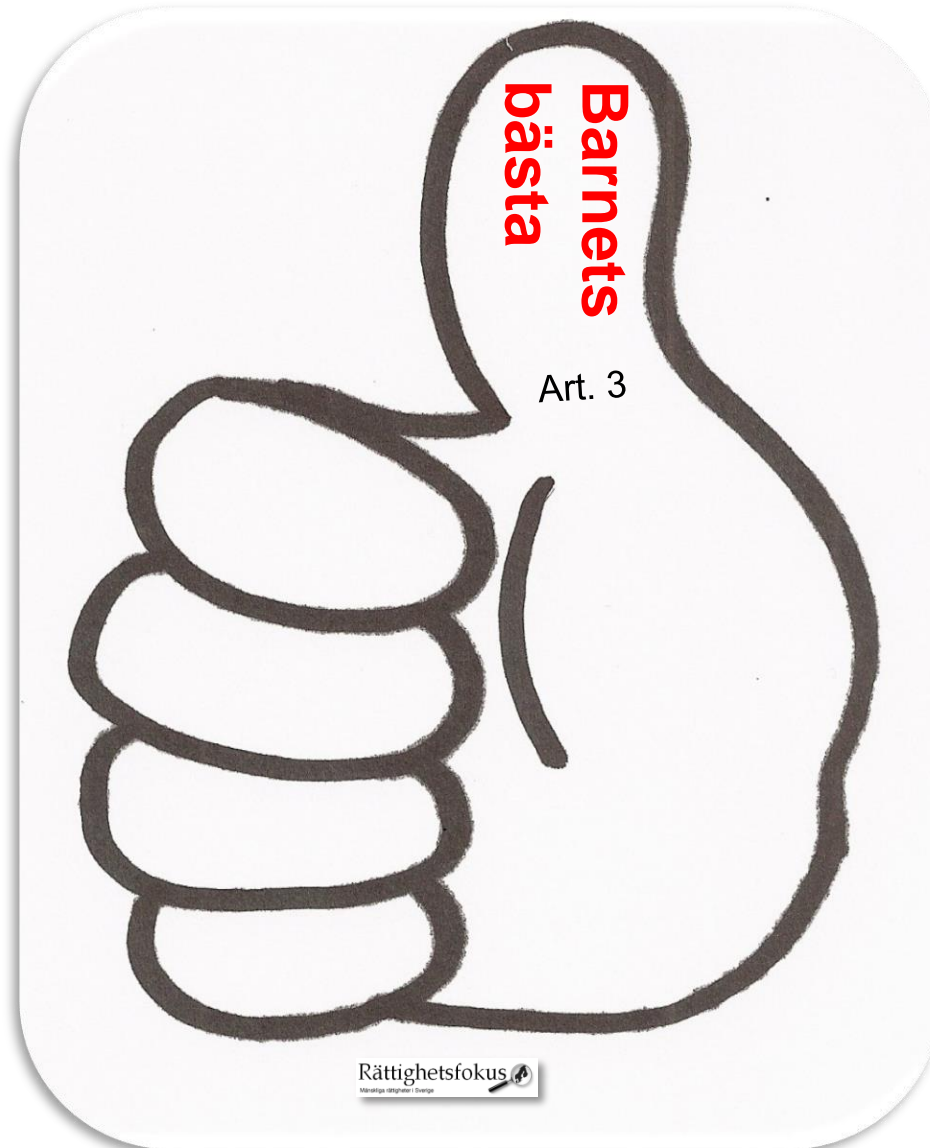
Icke-
diskriminering

Prioritering och ansvar

Barnets bästa (artikel 3)

Barnets bästa (artikel 3)

- Varje beslut som rör ett barn måste grunda sig på en bedömning av vad som är bäst för just det barnet.
- Olika förslag till lösningar behöver analyseras och vägas mot varandra i en beslutssituation.
- Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas men ska alltid beaktas, utredas och redovisas.

Barnets bästa (artikel 3)

En faktisk rättighet:

En garanti att få barnets bästa bedömt när olika intressen vägs mot varandra

En grundläggande rättslig tolkningsprincip:

Om det finns mer än en tolkning ska den som bäst tillgodoser barnets bästa ha företräde

Ett tillvägagångssätt:

Måste finnas en bedömningsprocess av konsekvenser för barnen i fråga

Barnets bästa (artikel 3)

- Socialtjänsten ska inför beslut som rör barn på flykt och asylsökande barn utgå från barnets bästa utifrån vad forskning, evidens, praxis och beprövad erfarenhet har fastslagit är barnets bästa i likvärdiga situationer.
- Om det finns två eller flera i övrigt lika lösningar, ska den lösning väljas som bäst tillgodoser barnets bästa.

Barnets bästa (artikel 3)

- Socialtjänsten ska utreda och bedöma barnets bästa, samt fastställa och dokumentera barnets bästa i beslutet.
- Om beslutet blir något annat än vad som kan anses vara barnets bästa, bör skälen för detta redovisas för att visa att barnets bästa trots resultatet särskilt beaktats.
- Eventuella kompensatoriska åtgärder ska beskrivas.

Delaktighet (artikel 12)

Rätt till delaktighet och inflytande

(artikel 12)

- För att kunna uttrycka välinformerade åsikter och önskemål är det viktigt att dessa barn får all relevant information, till exempel om:
  - vad de har rätt till
  - vilka tjänster som finns (t.ex. tolk)
  - kommunikationshjälpmedel
  - om asylprocessen
  - om familjespårning
  - om situationen i ursprungslandet.

FN:s Barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr 6 om Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, CRC/C/GC/16, 2005, punkt 25

Rätt till delaktighet och inflytande

(artikel 12)

- Barnets åsikter ska också tas med i beräkningen vad gäller förmyndarskap, vård och boendearrangemang samt juridiskt ombud.
- Sådan information ska ges på ett lämpligt sätt, anpassat efter respektive barns mognad och kunskapsnivå.
- Eftersom tillförlitlig kommunikation är en förutsättning för deltagande bör tolkar finnas tillgängliga under samtliga skeden, om det behövs.

FN:s Barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr 6 om Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, CRC/C/GC/6, 2005, punkt 25

Rätt till delaktighet och inflytande

(artikel 12)

- Socialtjänsten ska garantera barnets rätt att föra fram sina egna åsikter och göra sin röst hörd i beslut som rör rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn.
- Barnets åsikter ska tillmätas betydelse utifrån barnets ålder och mognad.
- De barn som behöver stöd i form av hjälpmedel eller tolk för att uttrycka sig ska få detta.

Rätt till delaktighet och inflytande

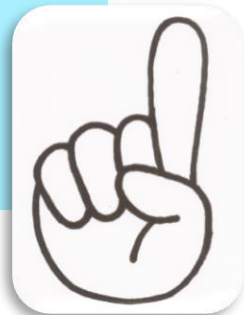
(artikel 12)

- Barnets åsikter ska dokumenteras.
- Om barnet inte har kommit till tals ska skälen till detta anges.
- Återkoppling ska ske till barnet om hur barnets åsikter har beaktats i beslutet för att säkerställa att barns deltagande inte ses som ren formalia.

Diskutera

- Vilka utmaningar finns det med att säkerställa rätten till delaktighet och inflytande för barn på flykt och asylsökande barn?

Förbud mot diskriminering (artikel 2)

Förbud mot diskriminering (artikel 2)

- All diskriminering på grund av barnets status som flykting, migrant, asylsökande eller ensamkommande är förbjuden.
- Det är inte diskriminering att besluta om positiv särbehandling som säkerställer att dessa barn får likvärdiga rättigheter som andra barn i samhället när det t.ex. gäller hälsa eller utbildning.

Förbud mot diskriminering (artikel 2)

- Alla insatser som rör rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn ska utgå ifrån barnets rätt till likvärdigt stöd från socialtjänsten utan någon form av diskriminering.
- Socialtjänsten ska se till att beslut inte begränsas negativt på grund av barnets (eller barnets föräldrars) juridiska status, hudfärg, kön, ålder, språk, religion, etnicitet, funktionsnedsättning, sexuella läggning, könsuttryck eller könsidentitet.

Prioriteringar och ansvar (artikel 4)

Prioriteringar och ansvar (artikel 4)

- Personligt yrkes- och verksamhetsansvar att prioritera, respektera, skydda och säkerställa barnets rättigheter i arbetet med och för barn
- Beslut ska vara förenligt med socialtjänstens uppdrag att prioritera, respektera, skydda och säkerställa rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn.
- Ett krav – inget frivilligt

Information och kunskap (artikel 42)

Information och kunskap (artikel 42)

Barn och vuxna har rätt att få information och kunskap om barnkonventionen och vilka rättigheter barn har

- Barn ska få undervisning i skolan
- Föräldrar ska få föräldrastöd
- Alla som arbetar med och för barn ska få utbildning om hur man praktiskt omsätter barnkonventionen i daglig verksamhet

Kompetensutbildning

- Socialtjänsten ska ha den information och kunskap som behövs för att prioritera, respektera, skydda och säkerställa rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn.
- Socialtjänsten ska se till att personal som arbetar med ärenden som avser rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn har rätt utbildning och kompetens för att kunna utföra arbetsuppgifterna på ett rättssäkert sätt.

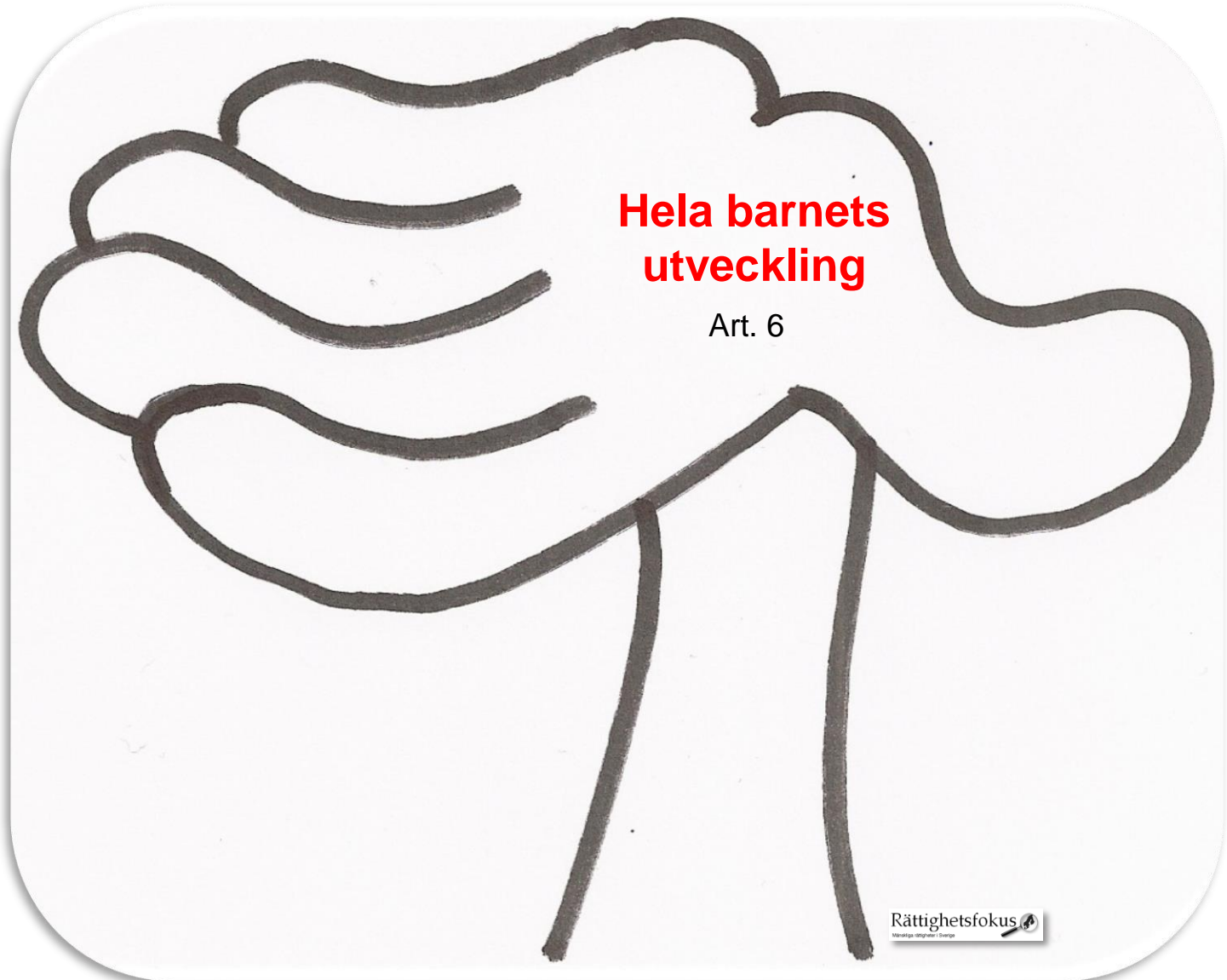

Rätt till information (artikel 13 och 17)

- Socialtjänsten ska fortlöpande informera barnet om rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn.
- Informationen ska inkludera handläggningen, de beslut som kan komma att fattas och dess konsekvenser, samt beslut som har fattats och på vilka grunder.
- Informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och andra individuella förutsättningar.
- Den som ger informationen ska så långt möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen.

Rätt till utveckling (artikel 6)

Goda förutsättningar för barnets utveckling (artikel 6)

- Barn på flykt och asylsökande barn har liksom andra barn rätt till livet, överlevnad och goda förutsättningar för sin utveckling
- Barn ska tillåtas utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar
- Inkluderar att se till HELA barnet; andlig, moralisk, fysisk, psykisk och social utveckling

Goda förutsättningar för barnets utveckling (artikel 6)

Socialtjänsten ska:

- säkerställa, till det yttersta av sin förmåga, barnets rätt till livet, överlevnad och goda förutsättningar för barnets utveckling
- samverka med alla relevanta samverkansparter, bl.a. familjen, skolan, hälso- och sjukvården, polis samt migrationsverket, för att skapa goda förutsättningar för barnets utveckling.

Diskutera

- Vad är utmaningar och möjligheter kring samverkan med andra aktörer för att säkerställa rättigheter för barn på flykt och asylsökande barn, samt barn utan tillstånd att vistas i Sverige?

Hela barnets
utveckling

Barnets bästa

Delaktighet

Barnkonventionens grundkrav

Information

Icke-
diskriminering

Prioritering och ansvar

Rätten till familj och omvårdnad

Respekt för barnets privatliv och familjeliv (artikel 16)

- Socialtjänsten ska respektera barnets och familjens privatliv.
- Ingen obehörig ska kunna ta del av information om barnets och familjens livssituation.

Rätt till familjeåterförening (artikel 10)

- Rätten till familjeåterförening gäller barn på flykt och asylsökande barn som ansöker om återförening med sin familj.
- Rätten till lämpligt skydd och humanitärt bistånd för barn på flykt och asylsökande barn inkluderar hjälp med att hitta familjemedlemmar eller vårdnadshavare.
- Att återförening för familjen har högsta prioritet när det gäller att hitta långsiktiga lösningar för dessa barn.

Rätt till familjeåterförening (artikel 10)

- Ansökan från ett barn eller dess förälder för familjeåterförening ska enligt barnkonventionen behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt, samt inte medföra negativa följder för de sökande och deras familjemedlemmar.
- Familjeåterförening får dock inte användas om det strider med principen om barnets bästa. Barnet kanske inte vill återförenas med sin familj, eller familjen kanske vägrar att ta emot barnet, av olika anledningar.

Rätt till familjeåterförening

- Den 21 juni 2015 infördes en 3-årig lag (som kan komma att förlängas) som minskar möjligheten att få uppehållstillstånd samt att återförenas med anhöriga.
- Möjligheten till familjeförening är fortsatt möjligt för de som har flyktingstatus, men begränsas för den stora gruppen nyanlända som får statusen ”alternativt skyddsbehövande”.
- Rätten till familjeåterförening så som den uttrycks i barnkonventionen riskerar därför att förvägras många barn på flykt och barn i asylprocessen.

Rätt till alternativ omvårdnad (artikel 20)

- Barn på flykt och asylsökande barn har rätt att bli behandlade på samma sätt som andra barn som förlorat sin familjemiljö.
- I de fall föräldrar eller andra familjemedlemmar inte kan påträffas ska barnet ges samma skydd som alla barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl.
- Barnets emotionella behov ska också tillgodoses, vilket omfattar stöd och vård om de har upplevt trauma och övergrepp.

Rätt till alternativ omvårdnad (artikel 20)

Socialtjänsten ska:

- utgå från en bedömning av det enskilda barnets individuella behov vid alternativ omvårdnad.
- om det är förenligt med barnets bästa, i första hand placera barnet i den utvidgade familjen, i andra hand i familjehem eller adoptivfamilj och endast som en sista utväg använda institutioner.
- beakta barnets rätt till kontinuitet i uppfostran utifrån barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund.
- sträva efter långsiktiga omvårdnadslösningar för barnet för att undvika att omplacera gång på gång.

FN:s principer för omvårdnads- och boendearrangemang

1. Den generella regeln bör vara att barn inte ska frihetsberövas.
2. För att garantera kontinuitet i omvårdnaden och av omsorg om barnets bästa bör ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar inte behöva flytta, utom när det är för barnets bästa.
3. I enlighet med principen om sammanhållning av familjer bör syskon inte skiljas åt.

FN:s principer för omvårdnads- och boendearrangemang

4. Oavsett vilka omvårdnadsarrangemang som görs för ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska kvalificerade personer regelbundet utöva tillsyn och göra bedömningar för att säkerställa barnets fysiska och psykosociala hälsa, skydd mot våld i hemmet och utnyttjande, samt tillgång till skola, yrkesutbildning och andra möjligheter.

FN:s principer för omvårdnads- och boendearrangemang

5. Vid storskaliga krissituationer måste tillfällig omvårdnad tillhandahållas ensamkommande barn under kortast lämpliga tid.
6. Denna tillfälliga omvårdnad ska ge trygghet och fysisk och känslomässig omvårdnad i en miljö som främjar barnets allmänna utveckling.

FN:s Barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr 6 om Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, CRC/C/GC/6, 2005, punkt 41

FN:s principer för omvårdnads- och boendearrangemang

7. Barnen måste hållas informerade om de omsorgsarrangemang som ordnas för dem och deras synpunkter måste tas i beaktande.
8. Med tanke på barnets särskilda utsatthet bör socialtjänstpersonal göra regelbundna bedömningar.

FN:s Barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr 6 om Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, CRC/C/GC/6, 2005, punkt 41

Kontinuitet i uppfostran och hänsyn till barnets bakgrund

- När alternativ omvårdnad övervägs ska hänsyn tas till ”kontinuitet i ett barns uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund”.
- När det är möjligt ska barnet placeras i en familj som delar barnets kulturella och språkliga bakgrund.
- Vi ska undvika att ett barn placeras och omplaceras, och arbeta för att hitta långsiktiga lösningar för barnet som är gynnsamt för barnets fortsatta utveckling.

Diskutera

- Vilka utmaningar ser vi kring att säkerställa trygga omvårdnads- och boendearrangemang för ensamkommande barn?

**Rätten till bästa uppnåeliga hälsa
samt social trygghet och goda
levnadsvillkor**

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24)

Socialtjänsten ska:

- arbeta för att förebygga psykisk ohälsa och främja psykisk hälsa
- säkerställa att den miljö som barnet och dess familj lever i uppmuntrar och underlättar goda och hälsofrämjande levnadsvanor och skyddar barnet mot hälsovådliga levnadsvanor, våld och övergrepp.
- skydda barnet från "hedersrelaterat" förtryck och våld, samt alla skadliga traditionella sedvänjor som tidiga äktenskap och kvinnlig könsstympning.

Rätt till social trygghet och goda levnadsvillkor (artikel 26 och 27)

- Barn i migration har samma rättigheter som andra barn i landet till ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, samt till grundläggande stöd från samhället, oavhängigt deras föräldrars migrationsstatus.
- Barn i migration har samma rättigheter som andra barn i landet till utbildning, hälso- och sjukvård, långsiktig social trygghet och goda levnadsvillkor.

Committee on the rights of the child, Report of the 2012 Day of general discussion, The right of all children in the context of international migration, punkt 86-89

Rätt till social trygghet och goda levnadsvillkor (artikel 26 och 27)

- Socialtjänsten ska vara väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för barn i migration och främja förutsättningarna för goda levnadsvillkor.
- När barn på flykt och barn i asylprocessen har behov av stöd från socialtjänsten för att tillgodose barnets rätt till social trygghet och goda levnadsvillkor ska sådant stöd och bistånd ges utan diskriminering och vara lika för alla under samma omständigheter.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning (artikel 28)

- Barn på flykt och asylsökande barn har rätt till utbildning när de har anlant till Sverige, i enlighet med rätten till utbildning (artikel 28) och syfte med utbildningen (artikel 29).
- Tillgången till utbildningen ska beviljas utan diskriminering och utbildningen ska vara av god kvalitet och garanteras även barn med särskilda behov, särskilt barn med funktionsnedsättning.

Rätten till utbildning (artikel 28)

- Barn på flykt och asylsökande barn har rätt att få hjälp att maximera inlärningsmöjligheterna så snart som möjligt.
- Barnets sociala integration i samhället kan också vara en del av det sociala biståndet.
- Barn som är på flykt eller asylsökande ska helst inkluderas i den ordinarie skolan, samt när det är nödvändigt få stöd för sina traumatiska erfarenheter.

Skydd mot våld och övergrepp

Särskild sårbar grupp

- Barnets särskilda omständigheter och utsatthet i migration och på flykt måste beaktas, speciellt utifrån att barn i olika grad kan ha upplevt förluster, trauman och våld, samt fått sin tillvaro ställd på ända.
- Alla insatser runt dessa barn kräver en särskild lyhördhet och uppmärksamhet, utifrån barnets bästa (artikel 3).

Rätt till skydd mot alla former av våld och övergrepp (artikel 19, 32-38)

Socialtjänsten ska:

- se till att barnets fysiska och psykiska hälsa bedöms för att bistå barnet med den information och det stöd barnet behöver för sin återhämtning, rehabilitering och sociala återanpassning.
- uppmärksamma barn på flykt, i migration och asylsökande barn för att förhindra att de utsätts för våld, övergrepp, utnyttjande, missbruk, olovligt bortförande, människohandel eller rekrytering till kriminalitet eller väpnade konflikter.

Rätt till rehabilitering (artikel 39)

Socialtjänsten ska:

- möjliggöra rehabilitering för de barn som har utsatts för någon form av våld, övergrepp eller utnyttjande.
- säkerställa att beslut och insatser för rehabilitering och social återanpassning tar hänsyn till barnets individuella behov och utgå från barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa samt till optimal utveckling.

Rätt till skydd mot alla former av våld och övergrepp (artikel 19, 32-38)

Socialtjänsten ska:

- arbeta förebyggande och i samverkan med alla relevanta samverkansparter för att tidigt upptäcka barn som far illa eller riskerar att fara illa.
- identifiera barn som far eller riskerar fara illa, både genom att uppmärksamma barn som direkt eller indirekt har kontakt med socialtjänsten, samt utifrån anmälningar om misstanke att barn far illa.

Diskutera

- Vilka tankar har vi kring socialtjänstens ansvar att förebygga, identifiera och skydda migrerande barn från våld och övergrepp?

Frågor?

Hela barnets
utveckling

Barnets bästa

Delaktighet

Barnkonventionens grundkrav

Information

Icke-
diskriminering

Prioritering och ansvar

Kontaktinformation

Susann Swärd

Verksamhetschef

susann.sward@rattighetsfokus.se

0768 - 654 356

www.rattighetsfokus.se

Socialtjänstens ansvar

